

9. Shirokov N. G., Lunev S. I. Russia, China and India in modern global processes. Moscow: Mosk. scientific societies. fund, 1998. 159 s.
10. Yurlov F. N. Geopolitics and strategic partnership of Russia and India. Russia China - India: problems of strategic partnership. Moscow, 2000.
11. The economy of China. Analysis of the state and development prospects: Per. with whale / hl ed. Chen Jiagui. Moscow: The science. 2009. 337 s.
12. Balassa B. The Theory of Economic Integration. L., 1961. P. I. 304 p.
13. Blank Stephen J. Russia's Prospects in Asia / SSI: Monograph. 2010. 98 p.
14. Going East : Russia's Asia-Pacific Strategy / CSCAP. 2010. 24 p.
15. JETRO Seminar-East Asian Economic Integration and U.S.-Japan Relations. Special Report (C)JETRO. 2007. 12 p
16. Scalapino R. Pacific Asian Economic Policies and Regional Interdependence / Institute of East Asian Studies. California, 1988. 352 p.
17. Aldaba M. Rafaelita The ASEAN Services Sector and the Growth Rebalancing Model / Aldaba M. Rafaelita, Pasadilla O. Gloria. Philippine Institute for Development Studies. Discussion Paper Series. 2011. № 1. 46 p.
18. Amita Batra Asian Economic Integration ASEAN+3+1 or ASEAN+Is? Indian Council for Research on International Economic Relations. Working Paper. 2006. № 186. 40 p.
19. ASEAN Economic Integration on Trade in Services. WTO/UNESCAP Advanced Regional Workshop on the GATS and Services Negotiations. Case Study. 2010. 4-7 May. 38 p.
20. Asian Financial and Monetary Integration. Challenges and Prospects. Monetary Authority of Singapore. 2007. December. 108 p.
21. Chia S.Y. Bilateral Trade Agreements and the World Trading System –Comments. ADB Conference. 2006. 11-12 December. 25 p.
22. Chia S. Y. Regional Trade Policy Cooperation and Architecture in East Asia. ADBI Working Paper. 2010. № 191. 49 p.
23. David Camroux Towards an Asian Community: the East Asian Summit? Kuala Lumpur. CERI. 2007.
24. Dinh Thi Hien Luong Regional Powers and the Building of an East Asian Community. Center for Northeast Asian Studies, Institute for International Relations. 2006.
25. Dr Nguyen Phuong Binh Mapping the Second Decade of East Asian Community Building. IIR. 2008

УДК 341.1/8:504(4)(094.2)

Голотюк Юлія,

студентка 5 курсу факультету міжнародних відносин,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ У СФЕРІ КЛІМАТУ ТА ЕНЕРГІЇ

Уперше на глобальному рівні необхідність запровадження міжнародних договорів та механізмів, спрямованих на мобілізацію світової спільноти для запобігання зміні клімату, визнано на Конференції ООН з охорони навколишнього середовища й розвитку, що відбулась у 1992 р. в Ріо-де-Жанейро. Водночас укладено Кіотську угоду – революційну для свого часу, проте неактуальну для сучасності. Саме тому на шляху до запобігання зміні клімату ЄС прийняв низку інших важливих ініціатив. Так, запровадження пакета «20-20-20» заклало нове підґрунтя для реалізації стратегічних планів Європейського Союзу із запобігання зміні клімату й зміцнення енергетичної безпеки шляхом комбінування централізованого контролю та чіткого розподілу зобов'язань між країнами-членами, Рамка з клімату й енергії 2030, що передбачає скорочення викидів парникових газів на 40 % до 2030 р., та, звичайно, Паризька угода, яка оновила Кіотську угоду. Умови й наслідки прийняття цих ініціатив розглянуті в цій роботі. Проте універсальної домовленості між державами щодо кліматичної політики не існує. Саме тому шлях до сталого розвитку та запобігання глобальній зміні клімату залишається складним не лише в технологічному й соціальному аспектах, але також у сенсі політичного втілення. Це зумовлює необхідність пошуку додаткових шляхів узгодження політики у сфері клімату та енергетики, передусім між технологічними країнами-гігантами й політичними групами держав. Незважаючи на всі раніше прийняті міри, ЄС має вже найближчим часом розпочати політичні процеси на центральному та

національних рівнях щодо можливості прийняття більш амбітних завдань, таких як масштабне фінансування досліджень у сфері відновлюваної енергетики й упровадження низьковуглецевих технологій не лише на теренах Європи, а й в усьому світі.

Ключові слова: «Київський протокол», «Паризька угода», «зміни клімату».

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Запобігання зміні клімату відіграє дедалі більш визначальну роль у формуванні загального контексту соціально-економічного розвитку на глобальному, національному та регіональному рівнях. На цьому шляху Європейський Союз відігравав і продовжує відігравати одну з найбільш важливих ролей. Завдяки лідерству ЄС у формуванні глобальної політики із запобігання клімату сьогодні людство, збагачене досвідом упровадження Київського протоколу, стає на шлях, окреслений Паризькою угодою, яка має забезпечити обмеження глобального потепління в рамках, що є прийнятними для подальшого існування земної екосистеми у звичному для нас вигляді.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічною базою написання курсової роботи були праці таких учених, як Я. Я. Сокол, В. К. Таперман, І. О. Черненко, В. М. Тайар, Г. Н. Терещенко й ін.

Мета статті – здійснити комплексний аналіз нещодавніх законодавчих ініціатив ЄС у сфері клімату та енергії й прослідкувати стратегію ЄС у цій сфері.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ПОЛІТИКА У СФЕРІ КЛІМАТУ ТА ЕНЕРГІЇ

Пакет із клімату та енергії-2020

Одним із визначальних етапів запровадження загальноєвропейського «порядку денного» та визнанням необхідності спільних скоординованих зусиль європейської спільноти у сфері клімату стало прийняття Пакета з клімату та енергії-2020 (2020 Climate and Energy Package), який установлює законодавчі рамки, спрямовані на досягнення цілей у сфері клімату й енергії, що мають бути досягнуті до 2020 р. на шляху до конкурентоспроможної низьковуглецевої економіки, відомі як цілі «20–20–20», а саме [8]:

- скорочення викидів парникових газів щонайменше на 20 % нижче від рівня 1990 р. (на 14 % нижче за викиди 2005 р.);
- збільшення частки відновлювальних джерел в енергоспоживанні щонайменше до 20 %;
- скорочення витрати енергії на 20 % за рахунок підвищення енергоефективності.

Зазначені цілі визначено лідерами країн ЄС у 2007 р. та впроваджено до законодавства у 2009 р. [7]. Вони також є головними завданнями Європейської стратегії розумного, сталого й інклюзивного зростання-2020 (European Commission 2010) і передбачають дії в декількох напрямках.

Ключовим інструментом у скороченні викидів парникових газів від крупних агрегатів енергетики, промисловості й авіації є Система торгівлі викидами Євросоюзу (далі – EU ETS, EU Emissions Trading System), що охоплює близько 45 % усіх викидів парникових газів у ЄС. У 2008 р. прийнято рішення поширити дію EU ETS із 2013 р. на більшу кількість галузей і газів, установивши такі обмеження на сумарні викиди, які б мали забезпечити їх скорочення викидів парникових газів у галузях, охоплених EU ETS, на 21 % відносно рівня 2005 р. Окрім того, прийнято Рішення з розподілення зусиль (далі – ESD, Effort Sharing Decision), що вимагає скорочення викидів у галузях, не охоплених EU ETS, на 10 % – відносно рівня 2005 р. [8]. Відповідальність за це розподілено між державами-членами ЄС. Рішення з розподілення зусиль охоплює комунальне господарство, транспорт (окрім авіації), переробку відходів та сільське господарство.

Цілі 20–20–20 визначено шляхом моделювання розвитку економіки в контексті забезпечення просування ЄС у напрямі низьковуглецевої економіки за умови найменших фінансових витрат. Для цього визначено 27 національних цілей, у яких рівень викидів парникових газів становив від +20 % для найменш заможних країн до -20 % для найбільш багатих країн при забезпеченні скорочення загальноєвропейських викидів у галузях, не охоплених EU ETS, на 10 %. Схематично цей підхід зображено на рис. 2.1 [9].

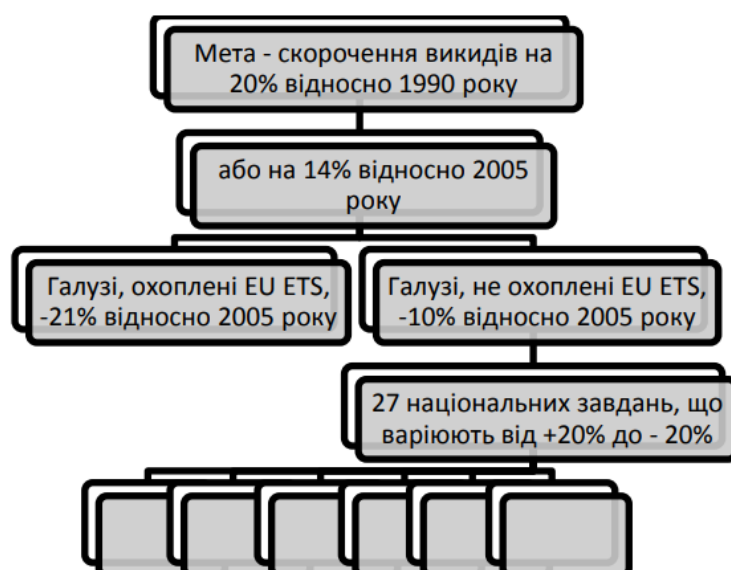

Рис. 2.1. Схема розподілення зусиль між державами-членами задля скорочення викидів парникових газів на 20 % у 2020 р. відносно рівня 1990 р. [9]

Іншим компонентом Пакета з клімату та енергії 2020 є Директива з відновлювальної енергії, згідно з якою кожна країна ЄС прийняла на себе зобов'язання про збільшення в енергоспоживанні частки енергії, отримуваної з відновлювальних джерел. Ці зобов'язання залежать від вихідних позицій та наявних можливостей для певної країни й варіюють від 10 % для Мальти до 49 % для Швеції, але загалом для ЄС мають забезпечити [4, с. 171]:

- 20 % енергії з відновлювальних джерел в енергоспоживанні (у 2010 р. – лише 9,8 %);
- 10 % енергії з відновлювальних джерел на транспорті. Пакет із клімату та енергії-2020 містить у собі також механізм фінансування інновацій у сфері низьковуглецевих технологій через програму NER300 та програму Horizon-2020, де питання запобігання зміні клімату шляхом технологічних інновацій є одним із пріоритетних напрямків.

Отже, запровадження Пакета «20–20–20» заклало нове підґрунтя для реалізації стратегічних планів Європейського Союзу із запобігання зміні клімату й зміцнення енергетичної безпеки шляхом комбінування централізованого контролю та чіткого розподілення зобов'язань між країнами-членами. Моніторинг виконання стратегії щорічно здійснюється Єврокомісією, а кожна країна має надавати відповідний звіт.

Рамка у сфері клімату та енергії 2030

Продовженням засадничих принципів співпраці країн-членів задля втілення завдань із запобігання клімату та виконання відповідних міжнародних зобов'язань ЄС стала Рамка з клімату та енергії-2030, яка встановлює три ключові цілі на 2030 р. [7]:

- скорочення викидів парникових газів щонайменше на 40 % відносно рівня 1990 р.;
- збільшення частки енергії, отримуваної з відновлювальних джерел, щонайменше до 27 %;
- скорочення загальної витрати енергії, порівняно з 1990 р., щонайменше на 27 %.

Документ прийнято лідерами ЄС у жовтні 2014 р. (European Council 2014). Він спирається на Пакет із клімату та енергії-2020 та узгоджений із більш довготерміновою перспективою, визначеною Дорожньою картою до конкурентної низьковуглецевої економіки у 2050 р. (Roadmap for Moving to a Competitive Low Carbon Economy in 2050), а також з Енергетичною дорожньою картою 2050 (Energy Roadmap 2050) і Білою книгою з транспорту (Transport White Paper) [4, с. 206].

Скорочення викидів парникових газів у 2030 р. щонайменше на 40 % відносно 1990 р. дасть змогу ЄС досягти економічно ефективного виконання довготермінового завдання зі скорочення викидів на 80–95 % у 2050 р. в контексті виконання кліматичних зобов'язань розвинутими країнами. Зазначену ціль пізніше прийнято як зобов'язання в Паризькому договорі 2015 р., що має стати новою кліматичною угодою, яка набере чинності у 2020 р.

Для досягнення 40-відсоткового скорочення заплановано таке [4, с. 208]:

- галузі, охоплені EU ETS, мають скоротити викиди на 43 % (відносно 2005 р.), що потребуватиме реформування та зміцнення EU ETS;
- інші сектори економіки мають скоротити викиди на 30 % (відносно 2005 р.) – завдання, яке розподілено в якості 40 індивідуальних зобов'язань між країнами-членами.

Документ спрямований на забезпечення регуляторної впевненості інвесторів і координацію зусиль країн ЄС, а також на досягнення прогресу в побудові низьковуглецевої економіки та створенні енергосистеми, яка:

- забезпечить усіх споживачів доступною енергією;
- зміцнить безпеку енергопостачання,
- скоротить залежність від імпорту енергоносіїв;
- створить нові можливості для зростання й працевлаштування.

Середні річні інвестиції для реалізації цієї стратегії в період 2011–2030 рр. плануються в обсязі 38 млрд €, що має значною мірою компенсуватися скороченням витрати палива [7]. Більш ніж половина з цих інвестицій припадатиме на житловий сектор та сферу послуг. Для країн із меншим рівнем доходу виконання завдань потребуватиме більших фінансових зусиль відносно ВВП, утім, Європейська рада розробила низку інструментів для забезпечення солідарності зусиль.

Загалом, планується, що впровадження стратегії не має збільшити суттєво вартість енергії, урахувавши необхідність ремонтів та модернізації, які б були потрібні в будь-якому випадку. При цьому передбачено зменшення операційних витрат (здебільшого на паливо) відносно до капітальних витрат.

Рамка 2030 включає три законодавчі компоненти, спрямовані на скорочення викидів парникових газів [3, с.12]:

1. Європейську схему торгівлі викидами, EU ETS, що охоплює викиди від крупних джерел в енергетиці, промисловості та авіації.
2. Регулювання про розподіл зусиль (далі – ESR, Effort Sharing Regulation), що встановлює національні завдання в галузях, не охоплених EU ETS.
3. Регулювання про землекористування, зміну типу землекористування та лісництво (далі – LULUCF, Land Use, Land Use Change and Forestry), що має стимулювати дії, спрямовані на запобігання зміні клімату в агросекторі.

Дослідження засвідчило, що в короткотерміновому вимірі трьохцільова архітектура Рамки 2030 зумовлює більші витрати, пов'язані з необхідністю інвестицій як в енергоефективність, так і у відновлювальну енергетику [7]. Утім, у середньо- та довготерміновому вимірах ці витрати окупаються. Утім, зазначений документ також визнає, що єдине завдання зі скорочення викидів парникових газів є найбільш дешевим шляхом до низьковуглецевої економіки та його втілення так чи інакше супроводжувалося б підвищенням енергоефективності й збільшенням частки енергії з відновлювальних джерел.

Утім, окремі аналітики дотримуються іншої думки щодо цього. Так, Tews (2015) зазначає, що встановлення єдиної цілі (скорочення викидів парникових газів) у поєднанні з EU-ETS у якості головного інструменту захисту клімату само по собі не вмотивовує інвестування в різноманітні відновлювальні джерела та в енергоефективність [4, с.187]. Натомість це посилює позиції більш традиційних гравців на енергетичному ринку (зокрема великих централізованих електростанцій на атомному або викопному паливі), які можуть упоратись із завданнями, запроваджуючи уловлювання та складування диоксида вуглецю (CCS).

Рамка 2030 передбачає запровадження Інноваційного фонду задля підтримки демонстраційних низьковуглецевих проєктів, який має використати суму, еквівалентну 400 млн дозволів на викиди CO₂ (тобто залежить від ринкової ціни дозволів) для підтримки проєктів CCS у розвиток програми NER300.

Також створюється Модернізаційний фонд задля підтримки модернізації енергетичного сектору в 10 країнах-членах із рівнем ВВП на душу населення нижчим за 60 % від середньоєвропейського [1, с. 69].

Отже, Рамка 2030 спирається на досвід і результати, отримані в ході реалізації Пакета-2020. Зокрема, це стосується встановлення трьох цілей, замість єдиної цілі, якою могло би бути завдання зі

скорочення викидів парникових газів. В аналітичному документі Єврокомісії, що досліджує різні варіанти реалізації Рамки 2030, зазначено, що єдине завдання (скорочення викидів парникових газів) у принципі можна було б установити без утручання в технологічні шляхи його виконання окремими країнами. Утім, одночасне досягнення амбітних завдань з енергоефективності та із запровадження відновлювальної енергетики має принести додатковий зиск у сенсі підвищення ефективності використання палива, безпеки постачання енергоносіїв, покращення екологічного стану й здоров'я.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПАРИЗЬКОЇ УГОДИ

Паризька угода (UN 2015), прийнята 12 грудня 2015 р. на COP21, є історично важливим документом, що поєднує багатосторонню кліматичну угоду з новими реаліями поліцентричного світу. Потрібно виділити такі важливі позитивні елементи угоди [2]:

1. Угода спрямована на «утримання зростання глобальної середньої температури значно менше ніж на 2°C понад доіндустріальний рівень та просування зусиль задля утримання зростання температури в межах 1,5°C понад доіндустріальний рівень» (стаття 2). Хоча наразі ціль 1,5°C є радше побажанням, запровадження її до угоди може мати важливі позитивні наслідки в майбутньому при втіленні в більш конкретну політику. Цю ціль уже багато років просували, зокрема, малі острівні країни й держави Африки як найбільш вразливі до зміни клімату. До широкої коаліції під проводом африканських країн згодом долучилися найбільші емітери – ЄС, США, Канада та Китай. Значну роль відіграли також неурядові групи кліматичних активістів, які були потужно представлені в Парижі й активно просували ціль 1,5°C.

2. Угода закликає до досягнення екстремуму викидів парникових газів якомога скоріше та забезпечення швидкого скорочення викидів після цього, а також досягнення балансу антропогенних викидів із їх поглинанням «у другій половині цього сторіччя» (стаття 4.1). Повною мірою, таке формулювання пов'язане із застереженнями щодо встановлення якоїсь конкретної цифри щодо скорочення викидів до певного року, яке могло б викликати супротив деяких країн. Утім, така ціль широко сприймається як нетто нульові викиди після 2050 р. і вперше стає елементом міжнародного договору.

3. Угода зобов'язує країни формулювати та оприлюднювати стратегії зі скорочення викидів парникових газів (стаття 4.17) і поновлювати завдання кожні п'ять років, причому кожен наступний крок має бути щонайменше таким самим амбітним, як попередній (стаття 4.3). Це означає, що оновлені зобов'язання на 2030 р. мають бути подані протягом 9–12 місяців, що передуватимуть COP 2020 р. Задля запровадження цих завдань як оновлених національних цілей внутрішні процедури країн-учасників, спрямовані на це, повинні розпочатися здебільшого не пізніше 2018 (§23/24 Рішень Паризької угоди).

Отже, Паризька угода націлена на всесвітню «декарбонізацію» як основний напрям розвитку. Вона суттєво оновлює рамки міжнародної співпраці із запобігання зміні клімату [7]:

- уперше в історії всі країни, як розвинуті, так і ті, що розвиваються, прийняли «національно-визначені» плани дій у сфері клімату;
- понад 180 країн, котрі охоплюють близько 98 % світових викидів парникових газів, надали свої плани ще до Паризького саміту;
- регулярні звіти про впровадження наданих планів піддаватимуться експертній оцінці;
- розвинуті країни зобов'язалися надати фінансові ресурси країнам, що розвиваються;
- з огляду на те, що надані плани дій є недостатніми для досягнення світової температурної цілі 2/1,5°C, прогрес у виконанні планів має аналізуватися, а підвищені зобов'язання повинні надаватися кожні п'ять років.

Вочевидь, оновлені рамки майже повністю відповідають стратегії ЄС, запровадженій в ADP, де він відігравав ключову роль. Деякі з елементів Паризької угоди можуть потребувати доопрацювання в наступні роки.

Звичайно, у літературі можна знайти й багато критичних зауважень до Паризької угоди. Насамперед, потрібно зауважити, що намагання зробити її механізмом обмеження викидів парникових газів на певному рівні шляхом науково обґрунтованого та чесного розподілу зобов'язань між країнами не мали успіху. Натомість вона ґрунтується на INDC, сформульованих країнами світу в

контексті власних національних пріоритетів, обставин і можливостей. Після ратифікації INDC автоматично перетворюються на NDC.

Загальна картина зобов'язань виглядає дещо строкатою, а зобов'язання окремих країн не є достатньо прозорими [2]. Зокрема, можна виокремити такі аспекти.

1. Невизначеність і непрозорість заходів у секторі LULUCF

Дуже суттєво на фактичне скорочення викидів парникових газів може вплинути політика щодо сектору LULUCF і метод обліку поглинання CO₂. Значна кількість країн, уключаючи ЄС, ще не визначила остаточно політику щодо залучення цього сектору. Китай обліковуватиме об'єм поглиненого CO₂, а Індія – його масу. До того ж країни використовуватимуть різні методи обліку. Найбільш непрозорим є формулювання, застосоване Росією, згідно з яким ціль для LULUCF передбачено в межах «максимальної адсорбційної потужності» нового лісу щодо поглинання CO₂. При цьому метод обліку не уточнено, що викликає великий сумнів щодо достовірності майбутньої звітності про скорочення викидів.

2. Застосування різних показників скорочення викидів

Країни вживають також різні показники в ролі цілі. Зокрема, Китай та Індія використовують показник питомого скорочення на одиницю ВВП, у той час як більшість країн застосовує загальну масу викидів. Окремі держави як додаткові зобов'язання указують також завдання з розвитку відновлювальної енергетики, підвищення енергоефективності, висадження лісів тощо.

3. Використання різної бази для обліку скорочення

Більшість країн вестиме облік скорочення щодо історичних викидів, котрі відбулись у певному році, у той час як Індонезія, Південна Корея та декілька інших країн у якості бази для порівняння використовуватиме сценарій Business as Usual. Різними для різних країн є також як базовий, так і цільовий роки.

Потрібно додати, що понад 100 країн (у тому числі Україна) висловили зацікавленість у міжнародних вуглецевих ринкових механізмах, активне застосування яких передбачено Паризькою угодою [8]. Експерти вже висловлюють побоювання щодо ризиків подвійного обліку скорочень викидів завдяки участі в міжнародних схемах на кшталт гнучких механізмів Кіотського протоколу. Хоча Паризька угода закликає сторони до запобігання подвійному обліку (стаття 6.2), найбільш очевидними є ризики стосовно застосування окремими країнами цілей, інших ніж скорочення викидів парникових газів. Наприклад, держава, що має NDC зі збільшення частки відновлювальної енергії, може звітувати про виконання завдання, водночас продавши отримане при цьому скорочення викидів парникових газів іншій країні, яка використає отримані одиниці для виконання власного завдання зі скорочення викидів CO₂ [2].

Найбільш критичним аспектом Паризької угоди є те, що навіть виконання всіх зобов'язань, наданих державами, не забезпечує бажаного запобігання зміни клімату. Напередодні COP21 UNFCCC підготовлено звіт про оцінку впливу можливого впровадження опублікованих на той час INDC на запобігання глобальному потеплінню. Звіт уключає INDC, подані 147 країнами, які за станом на 2010 р. були відповідальними за 80 % глобальних викидів. Показано, що в разі виконання всіх INDC зростання глобальних викидів парникових газів між 2010 та 2030 рр. з урахуванням факторів невизначеності відбудеться в межах 11–23 %. Розрахунки також засвідчили, що вже до 2030 р. буде здійснено 75 % від загальних кумулятивних викидів, максимально допустимих для обмеження глобального потепління в межах 2°C [4, с. 209].

Тобто навіть якщо всі INDC будуть виконані, то після 2030 р. потрібно буде вжити заходи для набагато більш радикального скорочення викидів, ніж у попередній період. Інакше обмеження глобального потепління в межах 2°C до кінця сторіччя стане неможливим [6].

НАСЛІДКИ ПАРИЗЬКОЇ УГОДИ ДЛЯ ПОЛІТИКИ ЄС ІЗ КЛІМАТУ ТА ЕНЕРГІЇ

Для виконання взятих згідно з Паризькою угодою завдань ЄС має зміцнити власну стратегію у сфері клімату та енергії. Проаналізовано Пакет законодавчих пропозицій «Чиста енергія для всіх європейців» (European Commission 2016, 1), законодавчу пропозицію реформування EU ETS (European Commission 2015, 2), законодавчу пропозицію про «Регулювання розподілу зусиль» (European Commission 2016, 7), Законодавчу пропозицію про «Регулювання землекористування,

зміни типу землекористування та лісництва», Законодавчі зміни до Директиви з відновлювальної енергії (European Commission 2016, 11) є частиною нового законодавства, причому законодавчі процедури щодо реформування EU ETS розпочалися вже в червні 2015, тобто після прийняття Євросоюзом INDC, ще навіть до узгодження Паризької угоди. Інші ж ініційовано вже після його ратифікації. Отже, ЄС знову силою власного прикладу намагається вести за собою інші країни світу [2].

Серйозним викликом для ЄС стало рішення Президента Дональда Трампа про вихід із Паризької угоди. Офіційно ООН про це рішення було повідомлено 5 серпня 2017 р., хоча анонсовано його ще на початку червня того самого року [5]. При цьому в офіційному документі зазначено, що Президент Трамп «є відкритим для повернення до участі в Паризькій угоді в разі, якщо США зможуть визначити умови, що є більш сприятливими для них, для їхнього бізнесу, їхніх працівників та їхніх платників податків» (UN 2017).

Зазначимо, що Паризька угода визначає те, що жодна країна не має права виходу з неї протягом трьох років після набрання ним чинності, а власне процес виходу має зайняти ще один рік. Тобто офіційне припинення участі США в Паризькій угоді можливе не раніше ніж 5 листопада 2020 р. – наступного дня після завершення терміну каденції Трампа як президента США.

Більшість впливових міжнародних лідерів, уключаючи, зокрема, ЄС, Китай та Індію зробили заяви про продовження плану дій, що його вимагає участі в Паризькій угоді незалежно від рішення президента Трампа. Більше того, окремі штати США (а екологічні питання в цій країні значною мірою є прерогативою штатів, а не федерального уряду) заявили про свою прихильність до принципів низьковуглецевої економіки. Наприклад, штат Каліфорнія встановлює суттєві обмеження щодо енергоефективності й викидів CO₂ автотранспортом, а, як заявив нещодавно колишній президент США Барак Обама, «навіть якщо правила зміняться у Вашингтоні, жоден автовиробник не дозволить собі виробляти автомобілі, які не можна буде продати в Каліфорнії» (Stefanini 2017) [5].

Додамо, що прихильність, зокрема Китаю та Індії, до Паризької угоди також становить виклик для європейського лідерства в кліматичному процесі, оскільки зі своєю переговорною потужністю, та реальними власними досягненнями в запровадженні низьковуглецевих технологій саме ці країни, за відсутності США, можуть у подальшому перебрати на себе лідерство у визначенні шляхів і цілей міжнародних процесів у сфері клімату.

Отже, більшість впливових міжнародних лідерів, уключаючи, зокрема, ЄС, Китай та Індію зробили заяви про продовження плану дій, що його вимагає участь у Паризькій угоді. Проте у зв'язку зі зміною міжнародної ситуації баланс внутрішніх інтересів країн-членів може змінитися, зокрема, на користь прибічників збереження субсидій для вугільної промисловості (насамперед Німеччина та Польща), що може зашкодити іміджу ЄС як світового лідера.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Необхідність скоординованих міжнародних дій для запобігання впливу людської активності на навколишнє природне середовище та його пом'якшення сьогодні вже не викликає сумнівів.

На шляху до запобігання зміні клімату ЄС прийняв низку важливих ініціатив. Так, запровадження Пакета «20–20–20» заклало нове підґрунтя для реалізації стратегічних планів Європейського Союзу із запобігання зміні клімату й зміцнення енергетичної безпеки шляхом комбінування централізованого контролю та чіткого розподілу зобов'язань між країнами-членами, Рамка з клімату та енергії 2030, яка передбачає скорочення викидів парникових газів на 40 % до 2030 р., і, звичайно, Паризька угода.

Незважаючи на всі раніше вжиті заходи, ЄС має вже найближчим часом розпочати політичні процеси на центральному та національних рівнях щодо можливості прийняття більш амбітних завдань і задіяти необхідні інвестиційні програми із запровадження низьковуглецевих технологій. Fujiwara & Hofman (2017), указують на такі виклики, які ЄС має подолати на шляху до запровадження низьковуглецевих технологій, потрібних для виконання власних кліматичних зобов'язань:

- створення мотивації та підтримки приватних інвесторів;
- зменшення економічних ризиків, пов'язаних із фінансуванням як освоєних, так і інноваційних технологій, зокрема в секторі відновлювальної енергетики;

– запобігання ризикам, пов'язаним із соціальним сприйняттям низьковуглецевих технологій.

За словами голови Ради з довкілля Ради ЄС Хосе Еррера, «Паризький договір є знаковим досягненням, але зараз ми маємо перетворити слова на дії» (Council of the European Union 2017) [6].

Отже, шлях до сталого розвитку й запобігання глобальній зміні клімату залишається складним не лише в технологічному та соціальному аспектах, але й у сенсі політичного втілення. Тож лідерство ЄС залишається важливою передумовою успішного досягнення цілей, потрібних для майбутнього існування людської цивілізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубовіч, І. А., Булгакова М. Г. (2016). Теоретико-методологічні та практичні еколого-економічні й правові засади розв'язання глобальних проблем зі зміни клімату. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, Вип. 8, Ч. 1, С. 67–70.
2. *Паризька угода*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_161.
3. *Протидія глобальній зміні клімату в контексті Кіотських домовленостей: український вимір*/ С. Л. Орленко, Я. А. Жаліло, І. В. Трофимова [та ін.]; під ред. Я. А. Жаліло. Київ: НІСД, 2010, с. 14.
4. Фейген, Б. (2013). Велике потепління: Зміна клімату та піднесення й гибель цивілізацій; пер. з англ. та наук. ред. Т. Цимбал. Київ: Ніка-Центр, 272 с. (Серія VIAE HUMANAЕ; вип. 5), с. 229.
5. Associated Press (2016). *Donald Trump vows to cancel Paris agreement and stop all payments to UN climate change fund*. (2016, May 27). Retrieved Feb 23, 2017. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/05/27/donald-trump-ill-cancel-paris-climateagreement-and-stop-all-pay/>
6. Carr, M., & Beaupuy, F. D. (2016). *EU Carbon Permits Drop Amid Doubt Europe Will Adopt Price Floor*. 2016, Jun 10. Retrieved Feb 17, 2017. URL: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-06-10/eu-carbon-permits-drop-amid-doubteurope-will-adopt-price-floor>
7. Directive (2004, 2). Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage. *Official Journal L*, 143 , 30/04/2004 P. 0056 – 0075 Directive (2009, 1).
8. Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council. *Official Journal of the European Union*, 5.6.2009.
9. Eurostat (2016). *Tables, Graphs and Maps Interface. Share of renewable energy in gross final energy consumption*. Aug 11, 2016. Retrieved Feb 20, 2017. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=t2020_31

Матеріал надійшов до редакції 26.09.2019 р.

EUROPEAN CLIMATE AND ENERGY STRATEGY

For the first time at the global level, the need to put in place international treaties and mechanisms to mobilize the world community to prevent climate change, was recognized at the UN Conference on 1992 in Rio-de-Janeiro. At that time, it was a Kyoto agreement - revolutionary for its time, as opposed to out of date for the present. This is why the EU took a number of other major initiatives on the path to preventing climate change. For example, the implementation of the 20–20–20 package laid the groundwork for the implementation of the European Union's strategic plans for climate change prevention and energy security by combining centralized control and a clear distribution of commitments between the Member States, the 2030 Framework that assumes a 40 % reduction in greenhouse gas emissions by 2030, and, of course, the Paris Agreement, which updated the Kyoto Agreement. Conditions and consequences of these initiatives are discussed in this paper. There is no universal agreement between states on climate policy. That is why the path to sustainable development and the prevention of global climate change remains complicated not only in technological and social aspects, but in the sense of political embodiment. This necessitates the search for an additional pathway for the harmonization of climate and energy policies, first of all, between the technological giants and the political groups of states. Notwithstanding all the measures previously adopted, the EU has already started political processes at central and national levels in the coming hour on the possibility of adopting more ambitious tasks, such as large-scale financing of Renewable Energy researches, and low-carbon technology implementation all over the world.

Key words: «Kyoto Protocol», «Paris Agreement», «Climate change».

REFERENCES

1. Dubovich, I.A., Bulgakova, M.G. (2016). Theoretical-methodological and practical ecological-economic and legal framework for solving global climate change issues. *Scientific Bulletin of Uzhgorod national university. Series: International Economic Relations and the World Economy*. Uzhgorod, VIP. 8, Part 1, P. 67–70.
2. The Paris Agreement. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_161.
3. Countering Global Climate Change in the Context of the Kyoto Accords: The Ukrainian Dimension / S. L. Orlenko, YA. A. Zhalilo, I. V. Trofimov [and others]; ed. J. A. Zhalil. Kyiv: NISD, 2010, p. 14.
4. Feigen, B. (2013). Great Warming: Climate change and the rise and demise of civilizations; trans. from English. *And of sciences*. ed. T. Cymbal. Kyiv: Nika-Center, 272 p. (VIAE HUMANAE Series; Issue 5), p. 229.
5. Associated Press (2016). Donald Trump vows to cancel Paris agreement and stop all payments to UN climate change fund. (2016, May 27). Retrieved Feb 23, 2017. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/05/27/donald-trump-ill-cancel-paris-climateagreement-and-stop-all-pay/>
6. Carr, M., & Beaupuy, F. D. (2016). EU Carbon Permits Drop Amid Doubt Europe Will Adopt Price Floor. 2016, Jun 10. Retrieved Feb 17, 2017. URL: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-06-10/eu-carbonpermits-drop-amid-doubteurope-will-adopt-price-floor>
7. Directive (2004, 2). Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage. *Official Journal L*, 143 , 30/04/2004 P. 0056 – 0075 Directive (2009, 1).
8. Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council. *Official Journal of the European Union*, 5.6.2009.
9. Eurostat (2016). Tables, Graphs and Maps Interface. Share of renewable energy in gross final energy consumption. Aug 11, 2016. Retrieved Feb 20, 2017. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=t2020_